

**KARAPARA ve KARAPARANIN AKLANMASINA İLİŞKİN
ULUSAL-ULUSLAR ARASI DÜZENLEMELER****Bayram ŞAHİN¹****ÖZET**

Suç, insanlık tarihi kadar eski bir kavramdır. Kanunlar insan hayatını kolaylaştıran, toplumsal yaşamın bir düzen içerisinde gerçekleşmesini sağlayan suçlara karşı önceden alınmış önlemler bütünüdür. İnsanların sosyal ve iktisadi yaşamlarını güvenli bir ortamda sürdürebilmeleri için yasalar gereklidir. Yasaların çiğnenmesi, haksız bir avantaj elde edilmesi, suçu ortaya çıkaran unsurların başına gelmektedir.

Toplum hayatındaki düzenin bozulması, suçlara karşı gerekli önlemlerin yeterli düzeyde alınmamasından kaynaklanmaktadır. Kanun koyucuları ve uygulayıcıları suçları ortaya çıkaran nedenleri öngöremezler ise, suç işleyenlerin hareket alanları genişleyerek, suça yönelik eğilimleri artacaktır.

Suç işlenmesinin en temel nedenlerinden birisi, insanların kolay yollardan hayatlarını sürdürmek istemeleridir. Çoğu zaman kolay yollardan elde edilen kazançlar, başkalarının hak etmiş oldukları kazançlardır. Karapara aklayıcıları ise, türlü yollarla hak edenlerin kazançları ve gelirleri üzerine konmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, karapara ve karapara aklama kavramları çerçevesinde, bu sürecin ne şekilde gerçekleştirildiğinin incelenmesi, konuyla ilgili ulusal ve uluslararası düzenlemelerin değerlendirilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Suç, Karapara, Aklama.

**ILLICT MONEY AND NATIONAL-INTERNATIONAL REGULATIONS
FOR MONEY LAUNDERING****ABSTRACT**

Crime is a concept that is as old as history of humanity. Legislation is a disposition gross which is taken previously against crime, make human life easier

¹ Araştırma Görevlisi, Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu

and provide the sustainability of social life in good trim. Legislations are necessary to sustain people's social and economic life surely. Transgress the rules; gain an advantage is the main factor that causes crime.

The disarrange in social life grow out of the absence in taking required precautions against crime. If the law makers and applicators can't foresee the reasons of crime, perpetrators will gain an ample scope and the aptitude to incur guilt will increase.

The will of people to live in an easy way is one of the basic reason to incur guilt. Incomes that are easily earned are usually the merited incomes of the others. On the other hand, money launderers appropriate the incomes and revenues of the earners in different ways. In this context, the aim of this study is to investigate the process of money laundering and evaluate national and international arrangements about this subject in the context of money laundering and launderers.

Key Words: *Crime, Illicit Money, Laundering.*

GİRİŞ

Herkes paranın refahına yaptığı katkıyı bilir ve paranın hayatta en önemli şeylerden biri olduğuna ve ondan yeteri kadar bulunmadığına inanır. Para bir kimsenin mal ve hizmet satın almasına olanak verir. Ancak dünyadaki para arzının artması malların miktarını değiştirmeyecektir (Parasız, 2000: 183). Paranın en kabul gören tanımı, “herkes tarafından kabul edilen mübadele aracı” olduğu vurgulanarak yapılan tanımdır. “Para, bir ekonomide mal ve hizmetlerin alım-satımında kullanılan, herkes tarafından kabul gören mübadele aracıdır” (Dinler, 1998:355). Paranın fonksiyonları arasında; mübadele aracı olması, ortak değer ölçüsü olması, tasarruf aracı olması, iktisat politikası aracı olması gibi özellikleri sayılabilir. Para çeşitleri arasında ise; Mal Para, Temsili Paralar (Altın ve Gümüş Sertifikaları, Banknot, Kağıt Para, Madeni Ufaklık Para), Kaydi Para (Banka Parası, Mevduat Parası) ve Para Benzerleri, Para Yerine Geçenler ve Para İkamesi (Devlet Tahvilleri, Yatırım Fonları, Kısa vadeli Krediler, Yabancı Paralar) sayılabilir (Dinler, 1998: 356-363).

Bilindiği üzere, suç faaliyetlerinden doğan, kaynağı yasadışı olan ekonomik kazançlar karapara terimiyle ifade edilmektedir. Her ne kadar para kelimesi kullanılsa da suç ürünü taşınır, taşınmaz mallar ile senet ve hisse senedi dahil her çeşit maddi menfaat ve değerler de karapara kavramı kapsamına dahildir.

Kamuoyunda “karapara” kavramı ise, genel olarak kayıtdışı ekonomik

değerleri tanımlamak amacıyla kullanılmakta ise de hukuki anlamda karapara, kayıtdışı ekonominin sadece bir bölümünü oluşturmaktadır ve aklama kavramı da özü itibariyle karaparanın kayıtlı sisteme dahil edilme çabasıdır (www.masak.gov.tr, 2006).

Türk Ceza Kanununun 1'inci maddesinde yer alan; "Kanunun sarih olarak suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez. Kanunda yazılı cezalardan başka bir ceza ile de kimse cezalandırılmaz." hükmünün doğal bir sonucu olarak, karapara aklama suçunda karapara ve karapara aklama kavramları yorumlanırken sosyal içeriği değil, kanun koyucunun bu kavramlara yüklediği anlamın ölçü olarak alınması gerekmektedir. Dolayısıyla kamu vicdanına göre karapara olarak adlandırılacak her iktisadi kıymet hukuken karapara tanımı içine girmeyecektir (www.masak.gov.tr, 2006).

1. Karapara Kavramının Analizi

Kara para, yasa dışı faaliyetler sonucu elde edilen para, mal veya değerler olarak tanımlanmaktadır. (Kaptangil, 2003:11) Dünya'da ve Türkiye'de yasadışı yollardan büyük miktarlarda gelir elde edilmektedir. Söz konusu gelirlerin kaynağını çoğunlukla uyuşturucu ve psikotrop maddeler, silah kaçakçılığı, patlayıcı madde, kadın ve çocuk ticareti oluşturmaktadır.

Bu bağlamda, karapara, kaynağına göre iki grup içinde değerlendirilebilir. Birinci grupta; başlangıcından itibaren yasadışı faaliyetlerden elde edilen paralar sayılmaktadır. Örneğin uyuşturucu ve silah kaçakçılığından kazanılan paralar gibi. İkinci grupta ise; başlangıçta paranın kaynağını oluşturan faaliyet yasal olmakla beraber daha sonra sahte fatura düzenlenerek veya vesikaları tahrif etmek sureti ile yapılan vergi kaçakçılığı ile elde edilen paralar sayılmaktadır (www.tbb.org.tr, 2006).

Bu doğrultuda karapara ile ilgili olarak farklı tanımlar yapılmaktadır. Bu tanımlarda karaparanın ekonomik, sosyal, ahlaki ve hukuki tanımları yapılabilmektedir. Karaparanın bu dört açıdan yapılması gereken tanımını tek ortak tanıma indirgemek karapara sorununun analiz edilmesi, incelenmesi ve önlenmesi açısından yanılgılara yol açabilecektir. Bir suç işlenmesi sonucunda elde edilen paranın ekonomik açıdan karapara olması ve ilgili yasalarında cezalandırılmasına karşılık hukuken adının karapara olmaması, gerek toplum gerekse devlet nazarında masum bir fiil olduğu anlamına gelmemektedir. Ancak ekonomik, ahlaki, sosyal ve hukuki

anlamda karapara birbirinden farklı kavramlar olduğundan ait oldukları çerçeve içinde değerlendirilmeleri gerekir. (www.masak.gov.tr, 2006).

• **Sosyal Anlamda Karapara:** Sosyal anlamda karapara, dolaylı olarak da olsa toplumsal hayata zarar veren her türlü faaliyetten elde edilen kazançtır (www.ekometre.com, 2006).

• **Ahlaki Anlamda Karapara:** Karapara, ahlaki anlamda, yasalarla yasaklanmış olsun veya olmasın, karapara olarak adlandırılın veya adlandırılmasın toplum nazarında suç sayılan hareketler sonucunda elde edilen tüm kazançlar olarak tanımlanabilir. Bu itibarla karaparanın en geniş tanımının ahlaki anlamda karapara olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü toplum tarafından etik olmayan yollardan kazanıldığına inanılan her para ahlaki açıdan karapara kapsamına girecektir. Toplum nazarında karapara olarak değerlendirilen her kazancın hukuken de karapara olarak nitelendirilmesi ve kovuşturulması mümkün olmayabilir. Ancak, toplumun karapara konusundaki tavrının ve bilincinin bir ülkenin karapara ile mücadelesinde sonuç üzerinde birebir etkili olduğu da gözden kaçırılmaması gereken bir gerçektir.

• **Ekonomik Anlamda Karapara:** Ekonomik anlamda karapara, kanunlar tarafından suç sayılan fiillerin yanı sıra, ekonomik hayatı düzenleyen kural ve usuller ihlal edilerek elde edilen kazanç olarak nitelendirilebilir. Bu çerçevede ekonomi açısından, vergi kaçakçılığı suretiyle yahut vergiden kaçma çabasıyla bazı ekonomik faaliyetlerin usulsüz, gizli yapılması yoluyla elde edilen kazançları karapara kapsamında değerlendirmek mümkündür.

• **Hukuki Anlamda Karapara:** Karapara, hukuki anlamda ülke mevzuatlarında öncül suç olarak belirlenmiş fiillerden elde edilen kazançlardır. Bazı ülkeler ise bütün suçlardan elde edilen ya da cürümlerin işlenmesi sonucunda elde edilen kazançları karapara olarak kabul etmiştir (www.ekometre.com, 2006).

Konuyu ülkemiz mevzuatı açısından ele alırsak; yasal faaliyetler sonucu elde edilen ancak kayıt düzeni ve beyan dışında tutulan kazançlar 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun tarafından karapara olarak kabul edilmemiştir. Aynı yasa uyarınca yasadışı faaliyetlerin de bir kısmı karaparaya kaynak teşkil eden suç olarak ele alınmıştır (http://www.masak.gov.tr, 2006).

Karapara genelde bir ahlak sorunundan çok ekonomik bir sorun olarak dikkate alınmıştır. Ama artık bu yaklaşım hızla değişmekte ve aslında karaparanın hukuksal sistemden bireysel ahlaka kadar birçok yaşama alanını olumsuz olarak etkilediği gerçeği hızla fark edilmektedir. Karaparanın

aklanması önlenmesi amacıyla kurulmuş olan uluslararası örgüt FATF'e göre, dünyadaki karapara elde edilen gelir 300 ila 500 Milyar dolar civarındadır. Amerikan Merkez Bankası (FED) tarafından belirtilen ve ABD'de yılda aklanan paranın miktarı ise yaklaşık 300-500 milyar dolar arasında değişmektedir. Bu rakam aslında ABD'nin savunma bütçesiyle eşdeğer bir meblağ ve yine bu rakam tüm batılı ülkelerin bir yıllık petrol alımlarını da karşılayacak miktardadır (www.emd.org.tr, 2006).

Örneğin bir araştırmaya göre Çek Cumhuriyeti'nde aklanan karapara, Çek GSMH'nin % 10-15'i civarında, İngiltere'de ise bu oranın % 7-13 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Rakamların ürkütücü olmasının yanı sıra karapara aklama operasyonlarında rol alan kişiler hiç de filmlerde kategorize edildiği gibi cahil ya da bilgisiz kişilerden oluşmamaktadır. Tam tersine karaparanın aklanması çok karmaşık finansal işlemler gerektirdiğinden alanlarında oldukça uzman kişiler (avukatlar, dış ticaret uzmanları, bankacılar, borsa simsarları vb.) bu operasyonlarda suç faaliyet göstermektedirler (www.abhaber.com , 2007).

Bir başka örnekte, Hindistan'da toplam kara para miktarı ekonomik hareketlilikten doğan miktarın yarısına tekabül ettiği tahmin edilmektedir. Hatta bu miktar Güney Kore, Brezilya, Meksika gibi gelişmiş ülkelerin ekonomilerinden daha büyüktür(Chaudhry, Singh, Tewari, 2006: 14).

Kayıtdışı ekonomiyi genel bir açıdan tanımlamak gerekirse; "yasalarla getirilmiş ya da genel kabul görmüş istisnalar dışında, ekonomik faktörlerin, faaliyetlerin, süreçlerin ve bunların katma değer, getiri, paylaşım ve dağıtımlarının, devletin bilgisi ve kayıtları dışında sürdürülmesidir" şeklinde tanımlamak mümkündür (Tuncer, 2003: 3).

Kayıtdışı ekonomi bir sektör olarak değerlendirilirse, kayıt dışı ekonominin ortaya çıkmasındaki en temel neden, bu sektörde faaliyet gösterenlerin vergi ödemelerinden kaçmak istemeleridir. Dolayısıyla kayıtdışı kalmalarının nedeni vergi ödemelerine dâhil olmak istememeleridir. Yine aynı şekilde bu alanda faaliyet gösteren işletmelerin ya da tarafların sosyal güvenlik sistemine dâhil olmak istememeleri de diğer bir sebep olarak belirtilebilmektedir. Bu faaliyet alanı, bürokrasiye veya ilgili başka devlet kesimleriyle ilişkisi olmasını istemeyenlerin oluşturduğu bir alandır. Yasalara ve düzenlemelere, kurallara bir şekilde takılmak istemeyenlerde bu çerçevede sayılabilmektedir(özellikle de karapara faaliyetleri). Kayıtdışı ekonomiyi ortaya çıkaran diğer bir neden ise bu konudaki bilgisizliktir. Yani insanlar, örneğin genellikle küçük olan işyerleri açılırken, faaliyet gösterirken, onların, bir kayıt altında faaliyet göstereceğini

bilmemeleri bu nedenle kayıt yaptırmamaları bu sonucu doğurabilmektedir (Uygur, 2003:6).

Muhtelif tanımların yapıldığı kayıtdışı ekonomi “ya hiç belgeye bağlanmayarak ya da içeriği gerçeği yansıtmayan belgelerle gerçekleştirilen ekonomik olayın devletten ve işletme ile ilgili öteki kişilerden tamamen ya da kısmen gizlenerek kayıtlı ekonominin taşınmasıdır” şeklinde tanımlanmıştır. Yapılan bu tanımlar doğrultusunda kayıtdışı ekonomi ile karapara arasındaki önemli farklılıklar aşağıda belirtilmiştir (Kaptangil, 2003:11);

- Kayıtdışı ekonomi ile karapara arasındaki göze çarpan en önemli fark, elde edilmiş bir başka deyişle kazanılma biçimlerindedir. Kayıtdışı ekonomik değerler yasal faaliyetler sonucu elde edilmesine karşın karapara yasadışı faaliyetler sonucu elde edilmektedir.

- Kaynaklarını kayıtdışı tutmak isteyenlerin temel amacı, anılan kaynaklardan ödenmesi gereken vergi ve diğer kesintilerden kurtulmak olduğu halde, karapara elde edenlerin vergi ve diğer kaçınmak gibi amaçları yoktur. Onların tek amacı yasadışı yollardan elde ettikleri bu kaynakları yasal yollardan elde edilmiş gibi göstererek ekonomik sisteme entegre etmektir.

- Kayıtdışı ekonomi bireysel faaliyetler sonucu gerçekleştiği halde karapara genellikle örgütlü faaliyetler sonucu elde edilmektedir.

- Kayıtdışı ekonomi ile mücadelede asli rol sahibi faaliyetlerin gerçekleştiği ülke devletleri iken karapara ile mücadele için uluslar arası işbirliği gerekli olmaktadır.

- Kayıtdışı ekonomi yoluyla elde edilen gelirler, milli gelir hesaplamalarına dahil edilirken, karapara elde etmek amacıyla yürütülen faaliyetler milli gelir hesaplamalarına dahil edilmezler.

Karapara ile kayıt dışı kazanç arasında paralel bir ilişki olduğu bazı çevrelerce belirtilmektedir. Kayıtdışı ekonomi genelde " gri para " olarak adlandırılan, kayda tabi tutulmamış ancak çoğunlukla yasal faaliyetlerden elde edilen kazançlara verilen genel bir addır. Kayıtdışı ekonomi kapsamında faaliyet yürüten kişilerin asıl amacı vergi, sosyal güvenlik ödemeleri ve benzeri yasal yükümlülüklerden kaçmaktır. Karapara aklayıcıların amacı ise gerektiğinde vergisel yükümlülüklere de katlanarak elde ettikleri suç gelirini yasal mali sisteme dahil etmektir. Kayıtdışı ekonomi kapsamına giren faaliyetlerde bulunanlar kayıt altına girmekten kaçınırken, karapara aklayıcıları tam tersine kayıt altına girmeye çalışmaktadırlar (www.ekometre.com, 2006).

Kayıtdışı ekonomiye ilişkin farklı tanımlara ek olarak yer altı

ekonomisi, illegal ekonomi, görünmez ekonomi, düzensiz ekonomi, marjinal ekonomi, gölge ekonomi, kayıp ekonomi, karaborsa ekonomisi, gözlenemeyen ekonomi, nakit ekonomisi, gayri resmî ekonomi, beyan dışı ekonomi, resmî olmayan ekonomi, gri ekonomi, ikincil ekonomi, ikinci ekonomi, alacakaranlık ekonomisi, paralel ekonomi, vergi dışı ekonomi, gizli ekonomi, kravatsız ekonomi, faturasız ekonomi, kayıp ekonomi, vergisiz ekonomi, saklı ekonomi, yasadışı ekonomi, informal ekonomi, nakit ekonomi, kayıp ekonomi gibi ifadeler de bulunmaktadır (www.tek.org.tr, 2006).

2. Karapara Aklama

Karapara aklama teriminin kökeni suç örgütü lideri Al Capone'un 1920'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde mafya faaliyetlerinden elde ettiği karaparayı çamaşırhaneler zinciri vasıtasıyla aklamasında yatmaktadır.

Karapara, yasadışı yollardan kazanılan gelirlere, yasal olarak kazandırmak, kaynağını gizlemek veya şeklini değiştirmek için aklanma işlemine tabi tutulmaktadır. Çünkü yasadışı yollardan elde edilen gelirlerin serbestçe kullanılabilmesi mümkün değildir. Gelirin yasadışı yollardan elde edildiğinin tespit edilmesi durumunda söz konusu gelirleri elde edenler bir yandan hapis ve para cezalarına çarptırılacaklar, öte yandan ise bu yollardan elde edilen gelirlere nemaları ile birlikte el konulacağı için bu gelirlere de mahrum kalacaklardır. (Başak, 1998:4)

Karapara aklama" işlemi ise, suç gelirlerinin, müsaderesinin ve faillerinin cezalandırılmasının engellenmesi için, yasal gelir şeklinde gösterilmesi amacıyla, ekonomik ve mali işlemler başta olmak üzere her türlü yöntemle gerçek kaynağının, sahiplik ve hareketlerinin gizlenmesi"dir.

Karapara aklamanın genel bir kavram olarak bazı tanımları şu şekildedir:

- Yasadışı yollardan elde edilen kazançların yasal yollardan elde edilmiş gibi gösterilmesi için, mali sisteme sokularak özellikle nakit formundan kurtarılmasına ve mali sistem içinde bir süreçten geçirilerek kimliğinin değiştirilmesi suretiyle meşruluk kazandırılmasına yönelik işlemlerdir.

- Yasadışı yollardan kazanılan gelirin, değerini mümkün olduğu kadar koruyacak, yetkililerin dikkatini çekmeyecek ve kullanılabilirliğini arttıracak şekilde başka varlıklara dönüştürülmesi işlemidir.

• Yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelirin kaynağını, sahibini, zilyedini, yerini gizlemek veya şeklini değiştirmek niyetiyle işlem yapılmasıdır.

Tüm bu tanımları göz önüne alarak karapara aklamayı “Yasalarca tespit edilmiş belli suçlar sonucunda elde edilen her türlü ekonomik değer, meşruluk kazandırmak amacıyla yasadışı nitelikten çıkarılarak, yasal ekonomik değerlere dönüştürülmesine ve bu suretle yasal ekonomik sisteme dahil edilmesine yönelik tüm işlemler” olarak tanımlamak mümkündür (www.atin.org.tr, 2006).

Suç sayılan faaliyetlerden elde edilen gelirlerin genellikle nakit olması nedeniyle serbestçe ve kısa sürede kullanılmaları mümkün değildir. Bu bağlamda, söz konusu gelirlerin yasadışı faaliyetlerden elde edildiğinin tespit edilmesi halinde müsadere cezasının yanı sıra para ve hapis cezası da gündeme geleceği için, elde edilen karaparaların aklanması zorunluluğu vardır.

Karaparanın aklanması; yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelire meşru görünüm kazandırarak kullanılabilir hale getirmek amacıyla, kasıtlı olarak karaparanın kaynağının gizlenmesi fiilidir.

Hangi suçlardan elde edilen gelirin karapara kapsamında değerlendirileceği her ülkenin kendi yasal düzenlemelerinde yer almakta ve farklılık göstermektedir. Dolayısıyla karapara aklama suçunun kapsamı ve yasal tanımı da ülkeden ülkeye değişebilmektedir (www.tbb.org.tr, 2006).

Örneğin, İspanya ve Portekiz’de, uyuşturucu kaçakçılığında, İsviçre’de, en az bir yıl hürriyeti bağlayıcı suçlardan, Amerika, Hollanda ve İngiltere’de tüm suçlardan, Yunanistan’da, uyuşturucu, silah kaçakçılığı, fidye, hırsızlık, zimmet ve dolandırıcılık gibi suçlardan elde edilen gelirlerin aklanması, karaparanın aklanması suçu olarak tanımlanmıştır (www.tbb.org.tr, 2006).

Bu nedenle, Japonya, Belçika ve Almanya’da malî konularda uzmanlaşmış kişilerin savcılıklarda çalıştırıldığına ya da savcılarının uzmanlaştırıldığına tanık olunmakta; ekonomik suçların soruşturulması ekip teşkil ederek yapılmaktadır. İtalya’da ve İspanya’da uyuşturucu ve örgütlü suçlar için yetkileri ulusal toprakların tamamını kapsayan, emrinde uzman maliyecilerin ve teknik görevlilerin bulunduğu uzman savcılar bulunmaktadır. Fransa’da da, karapara aklama suçlarının soruşturulması bünyesinde mali uzmanların yer aldığı mali savcılıklar ve sorgu hâkimlerince, yargılama ise ekonomik ve malî konularda uzmanlaşmış mahkemelerde yapılmaktadır. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel

Müdürlüğü bünyesinde, karaparaya karşı adli mücadelenin ulusal düzeyde koordinasyonu ile görevli bir birim bulunmaktadır (www.turkhukusitesi.com, 2006).

Ülkemizde de, karapara aklama suçunun mali ve karmaşık niteliği dikkate alınarak, 4208 sayılı yasa ile karaparaya özgü yeni bir merkezi inceleme ve araştırma makamı olmak üzere “Malî Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı” (MASAK) kurulmuştur. Buna göre; kendine yapılan ihbarlar veya resen muttali olduğu olaylar üzerine, Başkanlık ön inceleme yapacak ve aklama suçunun işlendiğine dair emareyi saptarsa cumhuriyet savcılığını devreye sokacaktır. Burada bir nevi başlangıç soruşturması vardır ve savcılık bu soruşturmanın sonucuna göre hazırlık soruşturmasına başlayacaktır (www.turkhukusitesi.com, 2006).

Sınırları aşan karapara aklama suçları diğer bir konu olmaktadır. Günümüzde ekonomistler, genelde ekonomik küreselleşmesinin avantajlarını vurgularken, hukukçular ise, eşzamanlı olarak suçun küreselleşmesi ve örgütlü suçun hukuk devletlerini tehdit eder hale gelmesine dikkatleri çekmektedirler. Devletlerin adli ve hukukî sistemleri ile mevzuatları arasındaki farklılıklar, Avrupa ülkelerinde bile soruşturma makamları ve hâkimler açısından suçluları ortaya çıkarma ve cezalandırma açısından büyük güçlükler oluşturmaktadır. Bu durumdan suç örgütlerinin yararlandığına yakından tanık olan özellikle organize suç ve yolsuzluk konularında uzmanlaşmış hâkim ve savcılar Avrupa kamuoyunu ve yetkilileri uyarmak için girişimlerde bulunmaktadırlar (www.turkhukusitesi.com, 2006).

2.1. Karapara Aklamayla Mücadelenin Nedenleri

Aslında karapara ve karaparanın aklanma ihtiyacı suç ve suçlulukla özdeş bir tarihi geçmişe sahiptir. Suçluların ellerindeki paraların suçtan elde edildiği biliniyorsa, söz konusu kirli kazançlar sadece bir para koleksiyonundan ibaret olmaktadır. Dolayısıyla karapara her şeyden önce kullanılabilir için aklanmak zorundadır. (Ergül, 2003: 11)

Karapara ile mücadelenin nedenlerini birçok açıdan ayrı ayrı ele almak mümkündür. Burada karapara aklama ile ilgili olarak karapara ile mücadelenin ekonomik nedenleri üzerinde durulacaktır. Ekonomi üzerinde açtığı ağır tahribatlar nedeniyle karapara aklama ile mücadele devletler tarafından alınacak ciddi önlemlerle mümkün olabilmektedir. Zira karapara ciddi anlamda ekonomiler üzerinde olumsuz etkiler doğurmaktadır.

Karapara aklamayla mücadelenin ekonomik nedenleri şu şekilde sıralanabilmektedir (www.hukukcu.com, 2006);

- Temel göstergelerde(büyüme, enflasyon, işsizlik vb.) bir değişme olmadan karapara olarak gelen yabancı fonlar yerli para biriminin aşırı değerlendirilmesine sebep olmakta, bu da uluslararası piyasada yerli malların pahalılaşmasına ve rekabet gücünün azalmasına yol açmaktadır. Yine karapara olarak gelen yerli fonlar ise üretimde bir artış olmadan sadece yerli paranın miktarını arttırmakta, bu artışa paralel olarak enflasyon artmaktadır.

- Karapara ülkelere beklenmedik bir fon olarak giriş-çıkış yaptığında döviz kurlarında istikrarlı bir rakamı tutturmak mümkün olmamaktadır.

- Karapara aklama sürecinde kullanılan finansal kurumların aktif ve pasif yapılarında meydana gelen ani değişiklikler bu kurumların riskini çok arttırmakta, hatta bu kurumların iflasına sebep olmaktadır.

- Karaparanın aklanmasının önlenmesine yönelik uygulanan tedbirler yasal olarak çalışan birey ve kurumlar üzerinde olumsuz etkiler yaratacak, bürokrasiyi arttırdığı gibi bu kurumlara yeni yükümlülükler getirmektedir.

- Ülkede menkul ve gayrimenkul varlıklarının değerlerinde önemli ölçüde istikrarsızlıklar yaşanmakta, serbest piyasa koşullarının oluşması engellenebilmektedir.

- Ülkelerin büyüklük ve küçüklük durumlarına göre ülkeye giren önemli ölçüdeki kayıt dışı fon, ülkelerin üretim alanlarını ve politik yönetimlerini hukuk devleti ilkelerine aykırı bir şekilde etkileyebilmektedir.

- Para aklayıcı rasyonel yatırımcı gibi davranmamaktadır. Onun için bu işlemin getirisinden ziyade paranın güvenilir bir şekilde aklanması önemlidir. Bu nedenle karapara ile işlem yapılan piyasalardan meşru gelirle işlem yapan rasyonel yatırımcıların rekabet etme şansı hemen hemen hiç yoktur.

- Küreselleşmenin artmış olduğu günümüz ülkelerinde karaparanın ani giriş ve çıkışları sonucu bozulan entegre ekonomik yapılar ve çıkan ekonomik krizler, zincirleme olarak diğer ülkeleri de etkilemektedir.

- Yasal fonlar, temel ekonomik göstergelere göre hareket ederken, aklama sürecinde karapara, özellikle karapara aklama ile ilgili düzenlemelere sahip olmayan veya bu konuyla ilgili kontrollerin gevşek olduğu ülkelere yönelmektedir. Diğer bir deyişle, aklayıcılar rasyonel yatırımcılar gibi, getiri oranına göre değil, düzenleme ve denetim farklılıklarına göre ülke seçimi yapmaktadırlar.

- Karapara aklama ayrıca gelir ve servet yoğunlaşmasına yol açarak gelir dağılımı üzerinde de olumsuz etkiler doğuracaktır.

• Karapara aklama faaliyetinin bir diğer etkisinin de vergi hasılatını düşürmesi olarak ifade etmek mümkündür. Kamu gelirleri içerisinde en önemli paya sahip olan vergilerden elde edilen hasılatın düşük olması ise, kamu gelirlerinin kamu giderlerinin karşılayamaması ihtimalini ortaya çıkaracak; bu ihtimalin gerçekleşmesi halinde ise bütçe açıkları baş gösterecektir. Vergi gelirlerinin azalması sebebiyle ise bütçe finansmanının sağlanması için borçlanma yoluna gidilmektedir. Borçlanma sonucunda ise faiz oranlarında yükseliş yaşanmakta; faizlerdeki artış yatırımları azaltarak, gerek milli geliri gerekse istihdamı olumsuz etkilemektedir. (Us, 2004, s:13)

• Karaparanın aklanmasında bilmeyerek kullanılan mali kurumların aktif ve pasif yapılarında ani değişiklikler meydana gelebilecek, bu ise söz konusu kurumlar için bir risk ortaya çıkarabilecektir.

2.2. Karapara Aklamayla Mücadele Alanında Suç Politikası

Karapara aklamaya ilişkin suç politikasının temel ilkeleri şunlardır (Ergül, 2003: 14; www.eyturkgencligi.com, 2006):

- Karapara aklamanın suç olarak kabul edilmesi,
- Paranın ülkenin bankacılık ve finans sistemine girişi sırasında yakalanması; bu amaç için merkezi bilgi ve karapara ile mücadele kuruluşları oluşturulması, risk altındaki meslek mensuplarının önleyici anlamda karapara aklama mücadelesine katılmalarının sağlanması,
- Uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi, suçların tanımının ve cezalarının uyumlaştırılması,
- Ülkeye giriş yapan karaparanın izlenmesi ve yasal bir alana yatırım yapıldığı noktaya kadar gidilmesi,
- Karapara hareketini yönlendirenlerin belirlenmesi,
- Karaparanın kaynağının belirlenmesi ve müsadresi

2.3. Karapara Aklama Süreci

Genellikle karapara aklama ile ilgili olarak üç temel basamaktan söz edilmektedir. Bu aşamalar; yerleştirme (placement), ayrıştırma (layering), bütünleştirme (integration) aşamalarıdır ve çamaşırın makineye atılmasına, yıkanmasına ve makineden çıkarılmasına benzetilmektedir. Her karapara aklama olayında bu aşamaların üçünün de ayrı ayrı gerçekleşmesi gerekmez. Bazen bu aşamalardan ikisi hatta üçü tek işlemde gerçekleştirilebilir veya

bazı aşamalar gerçekleştirilmeden karaparanın aklanması tamamlanamabilmektedir (Özortak, 2005: 13; Başak, 1998: 4; www.atin.org, 2006).

a-Yerleştirme (Placement): Suç kaynaklı karapara genellikle nakit ve büyük miktarlardadır. Günümüzde nakit para yerine çek, kredi kartı ve diğer nakit olmayan araçlar kullanıldığından büyük miktarlarda nakit para kullanımı dikkat çekecektir. Bu durumda karaparanın nakit formundan kurtulması gerekmektedir. Karaparanın nakit formundan kurtarılması, özellikle de bankacılık sistemine sokulması teknolojik imkanlar nedeniyle paraya hareketlilik kazandıracak ve kaynağından uzaklaştırılması son derece kolay ve hızlı olacaktır. Bu nedenle suçlu dikkat çekmemek için ya parayı mali sistem içine sokmaya çalışacak ya da yurtdışına çıkarmaya teşebbüs edecektir. Aklayıcılar için en zor, yetkililer için ise en avantajlı olan bu aşamaya, yerleştirme (placement) aşaması denilmektedir.

b-Ayırma (Layering): Bu aşamanın amacı yasadışı faaliyetlerden elde edilen fonu kaynağından fiziksel ve nedensel olarak mümkün olduğu kadar uzaklaştırmak, böylece paranın izinin sürülmesini ve bulunmasını imkansız hale getirmektir. Bu aşamada fonun kaynağının kara olduğunu gizlemek yani yasadışı kazancı kaynağından ayırmak amacıyla, sıklık, karmaşıklık ve hacim açısından yasal işlemlere benzeyen bir dizi mali işlem yapılmaktadır. Böylece karmaşık mali işlemler kullanılarak denetim mekanizması aşılmaya çalışılmaktadır. Karapara aklama suçunun sınır aşan özelliği dikkate alındığında, bu aşamada para finans sistemi içerisinde ülkeden ülkeye aktarılarak bir dizi işleme tabi tutulabilirken karapara ile mücadele eden birimler açısından, bu aşamada karaparanın izini sürmek oldukça zor olduğu kadar tespiti uzun zaman almaktadır. Zira ayırma aşamasında sınırlar suçlular açısından avantaj teşkil ederken, mücadeleciler için oldukça uzun zaman alan bir soruşturma sürecinin nedeni haline gelebilmektedir.

c- Bütünleştirme (Integration): Ayırma aşamasında yasadışı kaynağı ile bağlantısı koparılan karapara bütünleştirme aşamasında yasal bir kimlikle mali sisteme girer. Karaparanın sahibi, aklanmış olan karaparayı yeniden elinde toplar, mali sistemde rahatça işlem yapmaya başlar ve akladığı fonlarla ilgili ekonomik varlığını nereden bulduğu yönündeki bir soruya karşılık yasal mercileri ikna edecek bir cevap verebilir. Yerleştirme ve ayırma aşamalarında para henüz yasal görünüme kavuşmamıştır. Oysa bütünleştirme aşamasında mali sistemde boy gösteren para artık kullanıma hazır paradır ve herkesin yaptığı yasal işlemler yapılarak tüketim, yatırım

veya başka bir şekilde değerlendirilebilir.

2.4. Karaparanın Aklanması İçin kullanılan Kurum ve Yöntemler

Karaparanın aklanması için çok çeşitli kurum ve yöntemler kullanılmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda açıklanmıştır. (Özortak, 2005: 17; Başak, 1998: 5-7)

a-Mantarlama (Smurfing): Devamlı bilgi verme ve kimlik tespiti yükümlülüğü konusunda ülkelerin getirmiş oldukları yasal sınırların altında işlem yaparak, anılan işlemlerin devamlı bilgi verme kapsamında yetkili kurumlara bildirilmesinin veya kimlik tespiti yapılmasının engellenmesi yöntemidir. Örneğin Türkiye’de 12 bin YTL’nin üzerindeki işlemler incelemeye alınmaktadır. Aklayıcılar işlemlerde bu meblağın altında hareket etmektedirler.

b-Fiktif veya Yanlış İsim ile Hesap Açma: Dikkat çekmemek ve sağlıklı bir inceleme yapılmasına mani olmak amacıyla işlem tamamen fiktif ya da başka birisinin ismi kullanılarak yapılmaktadır.

c-Finansal Kuruluşlarla İşbirliği Yapmak: Bu tip bir işlem ile bildirim yükümlülüğünü aşmak için bildirim tutarının üstünde paranın yatırıldığı kuruluşun yönetimi veya çalışanı ile anlaşarak bildirim yapılmaması, yanlış doldurulması veya tanınan muafiyetlere sokulması sağlanmaktadır.

d-Çeşitli Şirketlerden Yararlanma: Bu yöntemde;

- Göstermelik şirketlerden,
- Yasal olarak faaliyet gösteren şirketlerden,
- Kağıt üstündeki (paravan) şirketlerden, yararlanılmaktadır.

e-Nakit Kaçakçılığı: Bu yöntemde; yasadışı faaliyetlerden elde edilen nakitler, ya para kuryesi olarak görev yapan şahıslar tarafından veya herhangi bir vasıta ile bankacılık alanında gizlilik prensibine sıkı sıkıya bağlı ve denetim ile birlikte bir takım yükümlülüklerin çok fazla olmadığı ülkelere götürülmektedir. Daha sonra ise söz konusu nakitlerin, bu ülkelerde finans sisteminin içine sokularak yasal görüntü almaları sağlanmaktadır.

Bu işlemler sonucunda yasal görüntü almaları sağlanan bu fonlar, ilk kazanıldıkları ülkeye doğrudan gönderilebilecekleri gibi değişik ülkeler üzerinden de gönderilerek risksiz bir biçimde kullanılabilmesi sağlanmaktadır.

f-İşçileri Kullanma: Gelişmiş ülkelerde çalışan işçilerin kendi

ülkelerindeki yakınlarına yapacakları havale işleminin dikkat çekmeyeceği düşüncesiyle karapara aklayıcıları tarafından kullanılan bir yöntemdir.

g-Döviz Büfeleri: Nakit halindeki yasadışı gelirin döviz büroları tarafından alınarak finansal sistem içerisine plase edilmesidir.

h-Yabancı Finansal Kuruluşlarla İşbirliği: Sınır ötesi merkezler ve diğer yabancı finansal kuruluşlarla işbirliği yoluna gidilmesi yöntemidir.

ı-Sahte veya Muhteviyatı İtibari ile Yanıltıcı İthalat/ihracat Faturaları: İthalat ve ihracat faturalarının olduklarından düşük veya yüksek gösterilerek aradaki farkın karapara aklamak amacı ile kullanılması işlemidir.

i- 900'lü Telefon Hatları: Aklama için geliştirilmiş bir başka teknik ise şöyledir; Suçtan elde edilen gelirin (özellikle de uyuşturucudan), genelde nakit olduğu varsayılmaktadır. Bu bütün Dünyada da böyle kabul edilmekte, dolayısıyla da tüm önlemler bu varsayıma göre alınmaktadır. Bu teknikte aklayıcılar uyuşturucu satışından sonra alıcıdan parayı nakit almak yerine, işlettikleri erotik telefon hatlarının numaralarını vermişlerdir. Bu hatlarda, uyuşturucuyu alan borcu kadar telefonla konuşmakta ve borcunu bu yolla ödemektedir. Bu tip hizmetlerde telefon işletme sisteminin maliyeti düşük olduğundan, hattın kar marjı yüksek olmakta, çok aranmasa da, arandığı anda iyi kar marjı bırakabilmektedir.

j- Sigorta Poliçeleri: Sigorta sektöründe tespit edilen bir aklama tekniği ise aşağıdaki gibidir.

Bazı ülkelerde, hayat sigortası poliçesi sahibi öldüğünde, poliçeyi satmışsa satın alan kişinin poliçeden doğan tüm haklarını sigorta şirketinden talep etme hakları vardır. AIDS hastalığının artmasıyla birlikte hastaların sahip olduğu poliçelerin bir ikincil piyasası oluşmuştur. Hastalar öleceklerini bildiklerinden poliçelerini kalan günlerini iyi geçirmek için satmaktalar, alanlar ise iskontolu olarak aldıklarından aradaki fark kadar kar elde etmektedirler. Aklayıcılar da bu poliçelerden nakit karşılığı ve ikinci el piyasalarda oluşan fiyatından fazlasını vererek yani gerçek bedeline göre düşük iskontolarla almaktadırlar.

k- Talih Oyunlarından Kazanılan İkramiyeler: Bu yöntemde; ikramiye kazanan talihli, ikramiyesini almadan önce aklayıcılar tarafından bulunur ve kazandığı ikramiyeden daha fazlası kendisine verilerek elindeki bilet, kupon vs. alınır. Böylece elde edilen karaparaların, talih oyunlarından kazanıldığı izlenimi verilir.

l- Gazinolar, Kumarhaneler vb. İşletmeler: Bu yöntemde; aklayıcıların elinde bulunan nakitler casinolardan fiş almak için

kullanılmakta ancak hiç kumar oynanmamakta veya çok az oynanmakta ve fişler casinodan alınan çeklerle değiştirilmektedir. Söz konusu çekler daha sonra bir bankaya yatırılarak, çek bedelleri buradan başka bir ülkeye transfer edilmekte veya emlak alımında kullanılmaktadır.

m- Yabancı Ülkelerdeki Temsilcilikler: Bankaların yabancı ülkelerdeki temsilcilikleri bir takım yükümlülüklerle tabi olmadıkları için karaparanın aklanmasında rahatça kullanılabilirler.

n-Finans Dışı Sektörler: Genellikle yerleştirme aşamasında kullanılan bu yöntemde, finans sektörünün dışında yer alan kurumlar ve kişiler karaparanın aklanması amacı ile kullanılmaktadır. Bu kurumlar arasında, para havale edenler ve seyahat acentaları, havale hizmeti verenler, otomobil, uçak, tekne, gayrimenkul gibi lüks malların satıcıları, profesyoneller, kuryeler, posta yoluyla havale hizmeti verenler, çekleri paraya çevirenler, paralel para değişim piyasaları veya “Karaborsa”, değerli taşlar, sanat ve tarihi eser aracıları, sayılabilmektedir.

3. Karaparanın Aklanmasına İlişkin Uluslar arası Sözleşmeler

Kara para aklamının suç sayılması ilk olarak, organize suçluluğun tehdidiyle en fazla muhatap olan ABD ve İtalya’da başlamıştır. Diğer ülkelerde ve bu arada ülkemizde bu süreç, uluslararası hukukun harekete geçirmesiyle gerçekleşmiştir. Bu alanda, uluslararası hukuk temel ilke ve tanımları koymuş, devletler de bunları iç hukuklarına yansıtılmışlardır.

Uluslararası hukuk alanında, kara para aklamaya ilişkin önemli bir uluslararası kurallar çerçevesiyle karşılaşılmaktadır. Bu çerçevedeki bir dizi belge kara para aklamının önlenmesi ve cezalandırılması konusunda yol gösterici özellik ve tavsiye niteliği taşır (www.masak.gov.tr, 2006).

• Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Vienna Konvansiyonu)

19 Aralık 1988 tarihinde BM gözetiminde imzaya açılmış ve Kasım 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme ile uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığı ile uluslararası boyutta etkin bir mücadele sağlanması için taraflar arasındaki işbirliğinin artırılması amaçlanmıştır. 2004 yılı itibariyle sözleşmeye 168 ülke imza atmış ve taraf olmuştur. Türkiye söz konusu konvansiyona 22.11.1995 yılından itibaren taraf olmuştur (www.masak.gov.tr, 2006; www.e-cografya.com, 2007; Özortak, 2005: 33).

Konvansiyona konu olan tarafların; Uyuşturucu ve psikotrop

maddenin üretimi, imalatı, çıkarılması, hazırlanması, satışı, dağıtımı, teslimi, sevki, transit sevki, nakli, ithali ve ihracı, bir mamelekin bu suçlardan birinden veya bu suç veya suçlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, mamelekin yasadışı kaynağını gizlemek, olduğundan farklı göstermek veya böyle bir suçun işlenmesine karışmış bir kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla bu mamelekin başka bir mameleke dönüştürülmesi veya devredilmesi, uyuşturucu suçlarından birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, hareketinin, gerçek sahibinin gizlenmesi ya da olduğundan farklı gösterilmesi, uyuşturucu suçlarından ya da bu suçlara iştirakten kaynaklandığını bilerek, bu malvarlığının edinilmesi, sahip olunması, ya da kullanılması, bir başkasını bu suçlardan birini işlemeye veya uyuşturucu veya psikotrop maddeleri kaçak olarak kullanmaya yöneltmesi, teşvik edilmesi, bu suçların işlenmesi amacıyla örgüt oluşturulması, işbirliği yapılması, teşebbüste bulunulması, yardımcı olunması, kolaylık ve yol gösterilmesi, fiillerinin suç olarak sayılması için gerekli önlemleri alacaktır.

• Suç Gelirlerinin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Strazburg Konvansiyonu)

Suçtan gelir elde edilmesinin önlenmesi amacıyla, suç gelirlerinin müsadere edilerek aklanmasının önlenmesi ve ayrıca bu amaçla uluslararası işbirliğinin sağlanmasına yönelik olarak, Avrupa Konseyi tarafından 08.11.1990 tarihinde “Suç Gelirlerinin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Sözleşme” kabul edilmiştir. Sözleşmenin hazırlanmasının temel nedeni, uluslararası bir sorun haline gelen ağır suçlarla mücadelenin en iyi yolunun suçluların suçtan elde ettikleri gelirden mahrum ederek bu suçları tekrar işlemelerinin önlenmesi ve bu konuda uluslararası işbirliğinin tam olarak sağlanmasıdır. Sözleşmeye 30.03.2004 tarihi itibarıyla 44 devlet taraftır. Türkiye konvansiyonu 27.09.2001 tarihinde imzalamıştır(Özortak, 2005: 33; www.masak.gov.tr, 2007).

• Sınırtaşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo Konvansiyonu)

Organize suçlarla mücadelede ilk uluslararası düzenlemedir. 15 Kasım 2000’de BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş, 12-15 Aralık 2000 tarihinde de Palermo’da imzaya açılmıştır. Türkiye sözleşmeyi 30.01.2003 tarih ve 4800 sayılı kanun ile kabul etmiştir. Konvansiyona 15.03.2004 yılı itibarıyla 147 ülke imza atmış ve 63 ülke onaylamıştır. Sözleşmenin amacı;

sınır aşan örgütlü suçların önlenmesi ve daha etkili bir şekilde mücadele edilmesi için işbirliğinin geliştirilmesidir (www.masak.gov.tr, 2006).

• **Mali Eylem Görev Grubu (Financial Action Task Force- FATF)**

Karapara'ya karşı gerekli mücadele politikalarını geliştirmek ve karaparanın önlenmesi çalışmalarını teşvik etmek amacıyla kurulan uluslar arası bir kuruluş olup, üyelerinin coğrafi yerleri incelendiğinde Avrupa ülkeleri ile birlikte Kuzey Amerika ve Asya devletlerini bünyesinde bulundurmaktadır (Özortak, 2005:35).

FATF, 1989 yılında G-7 ülkeleri (ABD, Japonya, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Kanada) tarafından OECD bünyesinde kurulmuştur. FATF'nin kurulmasıyla bir anlamda karaparanın aklanmasıyla mücadeleye ilişkin tavsiyeler bütünü oluşturulmuştur.

FATF'nin 31 ülke ve 2 bölgesel kuruluş olmak üzere toplam 33 üyesi bulunmaktadır. Türkiye, 24 Eylül 1991 tarihinde FATF'ye üye olmuştur.

FATF tarafından 1990 yılında hazırlanan ve biri 1996 yılında diğeri ise 2003 yılında olmak üzere 2 kez revize edilen "40 Tavsiye Kararı", karaparanın mali sistem aracılığıyla aklanmasını önlemek amacıyla üye ülke mevzuatlarını yakınlaştırmak ve uluslararası işbirliğini sağlamak amacıyla alınacak tedbirlere bir çerçeve çizmekte ve evrensel bir uygulama alanı yaratmaktadır (Camera,2000:378; www.masak.gov.tr, 2006).

• **Avrupa Birliği**

A. *91/308/Eec Sayılı Konsey Direktifi*

10 Haziran 1991 tarihinde "Mali Sistemin Karapara Aklanması Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesine Yönelik 91/308 sayılı Konsey Direktifi" karaparanın aklanması ile mücadele konusunda Topluluk müktesebatı içerisinde yer alan ilk bağlayıcı düzenlemedir. Direktifin amacı; sermaye akışını ve mali hizmetlerin sunulmasını sınırlamadan mali sistemin karapara aklanmasında bir araç olarak kullanılmasının engellenmesidir.

Direktif esas itibariyle Viyana Konvansiyonu ve FATF'nin 40 Tavsiyesi temel alınarak hazırlanmıştır. Direktifte karapara aklanması suçu, kimlik tespiti, kayıtların saklanması şüpheli işlem bildirimine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

B. *2001/97 Sayılı Konsey Direktifi*

Avrupa Komisyonu, 14 Temmuz 1999'da Avrupa Parlamentosu ve Konsey'e 91/308/EEC sayılı Direktifte değişiklik yapılmasına ilişkin bir öneri sunmuştur. Bu önerinin amacı, 91/308/EEC sayılı Direktifin kapsamının genişletilmesi ve güncelleştirilmesidir. Öneride yer alan temel değişiklikler; özellikle öncül suçlar ve yükümlü gruplarının kapsamının

genişletilmesi ile ilgilidir.

Öncül suçlar açısından 1991 Direktifi sadece uyuşturucu suçlarını kapsamakta iken yeni öneriye göre üye ülkeler tüm organize suçlar ve kaçakçılıktan elde edilen gelirlerin aklanmasıyla da mücadele etmek zorundadırlar. Bununla birlikte halen uygulanmakta olan Direktifte yer alan yükümlülükler bakımından, Direktifin sadece mali sektör ile sınırlı olan kapsamı karapara aklayıcılar tarafından kötüye kullanılan mali sektör dışındaki belirli faaliyetler ve meslek gruplarını da içine alacak şekilde yeniden düzenlenmektedir. Böylece muhasebeci ve kontrolörler, emlak komisyoncuları, noterler, mali işlemlerle uğraşan avukatlar, kıymetli taş ve maden satıcıları, para transfer edenler ve kumarhanelere de müşteri kimlik tespiti, kayıtların saklanması ve şüpheli işlem bildirim yükümlülükleri getirilmektedir.

4. Türk Hukukunda Karapara Aklama Suçu

Türkiye, 1996 yılından önce, batılı ülkelerce karapara aklamanın kolay olduğu ülkeler arasında gösterilmekteydi. Walker yöntemiyle yapılan hesaplamada, Türkiye'de yıllık elde edilen karaparanın 36,4 ila 58,8 milyar \$, aklanan miktarın ise 364 milyon ila 47 milyar \$ tutarında olduğu tespit edilmektedir (<http://e-cografya.com>, 2007).

Türk hukukunda karaparanın aklanması suç olarak 13.11.1996 tarih ve 4208 sayılı kanunla kabul edilmiştir.

Kanun, karapara aklama suçuna ve bu suça özel inceleme, soruşturma ve yargılama kuralları ile kontrollü teslimat soruşturma tekniğinin yanı sıra, karaparanın aklanmasını önleyici düzenlemeleri, bunların ihlali halinde uygulanacak yaptırımları ve mali istihbarat birimine ilişkin hükümleri de içermektedir. Bu durum, karapara aklama suçunun neden TCK'nda değil de, ayrı bir yasada düzenlendiğini de izah etmektedir.

4208 sayılı kanun, karapara aklama suçunu karapara tanımına bağlı şekilde tanımlamaktadır. İlk olarak 4208 Sayılı Kanun'un 2. maddesinin a fıkrası "Karapara"nın tanımını vermektedir. Buna göre; tek tek sayılan belli fiillerin (öncül suçların) işlenmesi suretiyle elde edilen para, parasal değer taşıyan kıymetli evrak, mal, gelir ve bunların birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü menfaat ve değer karapara kabul edilmiştir (www.masak.gov.tr, 2007). Gümrük, tekel, silah, mühimmat, organ, doku, tarihi eser, uyuşturucu madde kaçaklıkları, vergi kaçaklığı, devletin

şahsiyetine karşı işlenen suçlar, sahtecilik, dolandırıcılık, fuhuş ve kişi hürriyeti aleyhine suçlardan elde edilen gelirler karapara içine dâhil edilmiştir (<http://e-cografya.com>, 2007).

Görüldüğü gibi, kanun koyucu karaparayı tanımlarken yasalarca suç sayılan tüm fiiller yerine Strazburg Sözleşmesi tarafından tanınan imkâna uygun olarak sayma yöntemini tercih etmiştir.

Yasa 2/b maddesinde ise karapara aklama suçunun tanımını vermektedir. Buna göre "Karapara aklama suçu: T.C.K.nın 296'ncı maddesinde belirtilen haller haricinde, 2/a maddesinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen karaparanın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması; elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tâbi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi, yukarıda belirtilen suçların hukukî sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya karaparanın tespitini engellemeye yönelik fiilleri ifade etmektedir.

Ülke genelinde şüpheli bildirimleri incelemek, suç tespit ettiğinde Cumhuriyet Savcılıklarına başvurmak, karaparanın aklanması ile mücadelede uluslar arası işbirliğinde bulunmak ile görevli olarak Maliye Bakanı'na bağlı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK) kurulmuştur. Bu birimin talebi üzerine gerekli karapara araştırmasını; Maliye Müfettişleri, Hesap Uzmanları, Bankalar Yeminli Murakıpları, Gelirler Kontrolörleri, Hazine Kontrolörleri ve Sermaye Piyasası Kurulu Uzmanları yerine getirmektedir (<http://e-cografya.com>, 2007).

Bunun yanı sıra mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu (MSMKK) faaliyete geçmiştir. Koordinasyon kurulu, karapara aklamının önlenmesine yönelik çalışmalarda Mali Suçlar Araştırma Kurulu'nun yürüteceği faaliyetler ile ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte koordine etmek, uygulamaya ilişkin politikaları tespit etmek, mevzuat düzenleme ve tekliflerini değerlendirmekle görevlidir (Özortak, 2005: 75).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Kayıtdışı ekonomi ve karapara makro anlamda ekonomileri ciddi sıkıntılara sokan faaliyetlerden oluşmaktadır. Karapara faaliyetlerinin ve

kayıtdışılığın önüne geçilebilmesi için etraflıca düşünülerek hazırlanmış detaylı mekanizmalar ve yasalar geliştirilmelidir. Özellikle konu karapara ve karaparanın önlenmesi hususunda uluslar arası bir işbirliği gerektirmektedir. Karapara aklama yöntemleri teknolojik gelişmelerle paralel olarak günden güne yenilikler göstermektedir. Karaparanın aklanması ile mücadelede görev alacak tarafların teknolojik gelişmelerin yanı sıra hukuk kurallarındaki olası boşluklar konusunda da bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Karaparanın aklanması için mücadele edilirken ilgili tarafların oluşturacağı ve gerektiğinde anında düzenlemelerin yapılabileceği bir koordinasyon kurulunun kurulması gerekmektedir.

Karapara ve kayıtdışı ekonomiyle mücadelenin önemli kısmı konu ile ilgili tanımların net olarak yapılabilmesine bağlıdır. Bu konuda ihtiyaç duyulan önlemlerin alınabilmesi için öncelikle her kesim tarafından kabul görmüş, sınırları iyi çizilmiş tanımlamalar yapılmalıdır. Alınacak diğer hukuki ve ekonomik önlemler bu tanımlamalardan hareketle düzenlenmelidir.

Karaparanın ve kayıtdışılığın tamamen önüne geçebilmek kısa vadede mümkün gözükmemektedir. Dolayısıyla tamamen önüne geçmenin mümkün olmadığı bu durumda bu alanda mücadelenin koşullarını geliştirerek en aza indirmek gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için sadece hukuki veya ekonomik düzenlemeler yeterli olmayacaktır. Bu nedenle özellikle karaparanın önlenmesi için siyasi anlamda önlemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle suç örgütlerinin önüne geçilmesi karapara ile mücadelede ekonomik ve hukuki önlemlere yardımcı olacaktır.

Kayıtdışı ekonominin önüne geçilebilmesi için düzgün işleyen devlet mekanizmalarına ihtiyaç vardır. Devlet mekanizmalarının düzgün işleyebilmesi ise, kanuni düzenlemelerin çağın gereklerine uygun yapılabilmesine bağlıdır. Teknolojik gelişmelerle birlikte kanunsuz ekonomik hareketlilik yaratan kişi ve çevrelerin yöntemleri de değişmektedir. Bu yöntemlerle başa çıkabilmek için, devlet mekanizmalarının da uzman ve teknolojiyle barışık kişilerden oluşturulması gerekmektedir.

Karapara ile mücadele konusunda Türkiye uluslar arası sözleşmelerin büyük bir kısmına taraf olmuş ve bu konudaki iradesini göstermiştir. Ancak ülke içi mevzuat konusunda da bir takım düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu düzenlemelerin başında karaparayı ortaya çıkaran unsurların ortadan kaldırılması gelmektedir. Bu unsurların ortadan kaldırılması ise, yasalardaki açıklıkların ortadan kaldırılması ile mümkün

olacaktır. Yasaların caydırıcılığı artırılmalı, suça yönelik cezai müeyyideler güçlendirilmelidir.

Karapara aklayıcıları genellikle hukuki açıkları aramakta ve bu açıkların bulunduğu ülkelere yönelik faaliyetler izlemektedirler. Buradan hareketle, uluslararası işbirliğinde bu gerçek ön planda tutularak düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Başak, Ramazan. *50 Soruda Karapara ve Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi*, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:206, 1998.

Camera, Gabriele. "Dirty Money", *Journal of Monetary Economics*, Vol. 47, 2000.

Chaudhry, Pradeep, Bilas Singh Vindhya P. Tewari. "Non-market Economic Valuation in Developing Countries: Role of Participant Observation Method in CVM Analysis", *Journal of Forest Economics*, 2006.

Dinler, Zeynel. *İktisada Giriş*, Bursa, 1998.

Ergül, Ergin. "Uluslararası Sözleşmeler ve Karşılaştırmalı Hukuka Göre Karapara Aklamanın Önlenmesi ve Cezalandırılması", *Kayıtdışı Ekonomi ve Para Konferansı*, Maliye Teftiş Kurulu ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Ortak Çalışması, Ankara, 2003.

<http://e-cografya.com/siyasi/karapara.html> (27.06.2007)

http://www.abhaber.com/belgeler/blg_00008f.asp (14.04.2006)

http://www.atin.org/newsdatabase_print.asp?pcmd=articleprint&articleid=460 (14.06.2006)

http://www.ekometre.com/get_article.asp?article_id=461 (13.04.2006)

http://www.ekometre.com/get_article.asp?article_id=466 (15.04.2006)

<http://www.masak.gov.tr/tr/kpNedir.htm> (14.04.2006)

<http://www.tek.org.tr/dosyalar/VUSLAT-US1-KAYITDISI.pdf> (27.04.2006)

http://www.turkhukuk sitesi.com/makale_37.htm (15.04.2006)

Kaptangil, Kerem. *Kayıtdışı Ekonomi ve Türkiye*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.

Özortak, Adile. *Karapara ve Karapara Aklama İle Etkin Mücadele*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.

Parasız, İlker. “*İktisadın A, B, C’si*”, Bursa, 2000.

Tuncer, Mehmet. “Kayıtdışı Ekonomi ve Para Konferansı”, *Kayıtdışı Ekonomi ve Para Konferansı*, Maliye Teftiş Kurulu ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Ortak Çalışması, Ankara, 2003.

Us, Vuşlat. (2004), Kayıtdışı Ekonomi Tahmini Yöntem Önerisi: Türkiye Örneği, <http://www.tek.org.tr/dosyalar/VUSLAT-US1-KAYITDISI.pdf> (29.06.2007)

Uygur, Ercan. “Karapara ve Kayıt-dışı Faaliyetlerin Ekonomiye Etkisi”, *Kayıtdışı Ekonomi ve Para Konferansı*, Maliye Teftiş Kurulu ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Ortak Çalışması, Ankara, 2003.

www.tbb.org.tr/turkce/karapara/50%20Soruda%20Karapara.doc
(16.04.2006)